

Sällskapet Strömstierna – Nyhetsbrev 12

Hej alla,

I dessa ännu obra tider hoppas jag att Ni alla ännu håller distansen ...
Men för att försöka pigga upp Er litet så kommer nu Nyhetsbrev 12.

Bland nyheterna som distribueras kommer även gamla nyheter att sändas ut som jag skrev i Nyhetsbrev 1. Detta brev innehöll information om Lysekils historia från 1543 – 1587.
Nyhetsbrev 2 innehåller information om Lysekil fram till år 1610.
Nyhetsbrev 3 innehåller information om Lysekil fram till år 1658-02-26.
Nyhetsbrev 4 innehåller information om Lysekil fram till år 1679-08-22.
Nyhetsbrev 5 innehåller information om Lysekil fram till år 1700 (Lotsstation på Lotsberget)
Nyhetsbrev 6 innehåller information om Lysekil fram till freden i Nystad 1721-08-30.
Nyhetsbrev 7 innehåller information om Lysekil fram till 1747 cirka.
Nyhetsbrev 8 innehåller information om Lysekil fram till 1778-01-24.
Nyhetsbrev 9 innehåller information om Lysekil fram till år 1800.
Nyhetsbrev 10 innehåller information om Lysekil fram till fredsavtalet med Norge 1814.
Nyhetsbrev 11 innehåller information om Lysekil fram till år 1830.

Nyhetsbrev 12 innehåller information om händelser i Bohuslän och i Lysekil från år 1830 fram till 1836-02-27 då Lysekil blir köping. Jag inkluderar även nu några Kungörelser som påverkar Lysekils historia. Här återstår dock som tidigare avskrifter att göra ...

Ni kommer att upptäcka personer som haft betydelse för Lysekils historia. För dessa personer skriver jag nu inte in var i Lysekil de har bott med sin familj. Jag återkommer om detta ...

Nyheter (som nu upprepas)

Sällskapet Strömstierna har alltså fyllt 20 år i år och vårt tänkta firande söndagen den 7 juni ställde vi alltså in – allas säkerhet kommer i första hand. Men vi fyller som sagt snart 21 år ...

När Ni läser denna Lysekils historia har jag källreferenser till de flesta händelser. Tanken med detta är dels att visa var informationen är hämtad, dels att stimulera till mer läsning. Ni kan på vår hemsida även hitta en Källförteckning över litteratur som berör Bohuslän och Lysekil.

Om Ni vill kommentera innehållet i denna **Lysekils historia** är Ni givetvis välkomna!
Nästa Nyhetsbrev numro 13 kommer att sändas ut till Er i slutet av december 2020.

Mvh Per Stenros

perstenros@gmail.com

./

Lysekils historia

1830 Köpman Johan Gabriel Mollén bosätter sig i Lysekil. Molléns huvudsakliga verksamhet blir till en början hummerhandel. Mollén representerar ett engelskt bolag som köper upp all hummer som fångas i den bohuslänska skärgården.

Lysekils moderna historia brukar räknas från Molléns ankomst. Mollén bygger sitt bostads- och handelshus vid det som senare kallas Konsulliden. Mollén blir konsul för Tyskland, Danmark och Holland och han breddar sin handel genom att starta skeppsrederi och exporterar även trä och havre.

1830-06-.. **Uddewalla.** Under den nordostliga stormen i förra veckan ha åtskilliga olyckor timat bland fiskare uti häromkring belägna skärgård. Efter någon dags klart väder, och sedan stormen lagt sig, lämnade några av detta alltid strävsamma folk med sina fiskbåtar Sverige under en gynnsam landvind. När de knappt hunnit Jutska grunden, uppväxte den till storm, i den riktning, att de hade motvind så väl till Sverige, som Norige. Här var för dessa ej annat att göra, än vad de kalla, rida över, det vill säga med ankaret i botten och fällda master på liv och död förbida stormens stillande. En sådan båt från södra Grundsund hade förlorat 3 man, och andra båtar där och på Fiskebäckskihl lillbåten och något av sitt redskap. Vid dessa underrättelsers ingång voro några av de utgångna fiskbåtarna ännu ej hemkomna. (Uddewalla Weckoblad 1830-06-17/Gunnar Klasson)

1830-07-12 Rågångsförrättning genomförs å Salteriet Rinckenäs mellan innehavaren av Rinckenäs, Herr Patron Fredrik Bundsen, och för Lysekils jordägare följande: Herr Konsul Johan Gabriel Mollén, Kungsgatan 10, Skeppare Hans Jönsson Pihl, Gamla Strandgatan 12, Hans Nilsson Lycke, Gamla Strandgatan 31B (IX), Petter Olsson, Gamla Strandgatan 10, Reinhold Larsson Sandberg, Gamla Strandgatan 5, **Bernhard** Olsson samt Christen Andersson, närvarande för sin broder Johannes Andersson Korseberg, Gamla Strandgatan 44C. (NL/III, sid 295) [Anm: Bernhard Olsson är ej känd i min dokumentation.]

1830-09-.. ”**Uddewalla.** Då våra läsare utan tvivel hört omtalas den rättegång, som varit anhängig, såväl vid Sjötullsrätten härstädes, som vid extra tingsrätten på Qwiström, där den ännu fortfar, emot skepparna Pehr Öhnberg på Lysekihl och Benjamin Huss härstädes, för olaga seglation samt plundring av slupen Agnetha Catharinas last m.m., torde dock en närmare relation därom icke sakna intresse.

Skepparen Pehr Öhnberg på Lysekihl, borgare i Kongelf under detta namn, betingade i Mars månad innevarande år skepparen Benjamin Huss att vara sig följaktig till Dannemark, för att där, såsom styrman, gå ombord uti ett, i Stege

liggande, av Öhnberg infört fartyg, slupen AGNETHA CATHARINA om 34 danska kommersläster, med vilken slup en resa skulle företagas från Stege på Möen till Bergen i Norrige. Avresan från Sverige skedde i slutet av sagde månad uti en mindre båt, utan att besättningen, som bestod av Pehr Öhnberg, Benjamin Huss, Peter Petersson, Mathias Petersson och And. Jonsson, varken var mönstrad eller med pass försedd. Vid ankomsten till Stege den 10 sistl. april eller påskafton, anmälde Öhnberg för Huss, att sedan Öhnberg stod som skeppare på slupen Vänskapen, vilken även låg vid Möen, kunde han icke i samma egenskap vara synlig å Agneta Catharina; varför, sedan Hans And:son Lycke, som även var följaktig till Stege, emottagit slupen Vänskapen såsom skeppare, det ombyte skedde, att Huss lät anteckna sig såsom styrman på samma fartyg, under namn av Peter Nilsson.

Sedan nödige skott blivitt i AGNETHA CATHARINA i ordning satte, börjades lastningen i Stege 6 á 8 dagar efter ankomsten dit. Lasten, som intogs dels i Stege och dels en halv mil därifrån på Möen, skulle bestå av 400 tunnor vete, 200 tunnor korn, 100 tunnor ärter, 10 tunnor vicker, 370 Lu Hwetemjöl, 30 Skepp. 4 Lu Tågwirke, 37 Skepp. 18 Lu rökadt fläsk, 120 stycken dräll, 2 st. Rawenduk, 10 st. Holl. Lärft, 48 st. bästa Petersb. Segelduk, 9 Lu Sälläder, 100 st Kalfskinn, samt 900 st. saltade Kohudar.

I svit härmed bör anmärkas, att det ena Connoissementet, tecknat av Benjamin Huss till F. Frellsen i Stege är daterat den 13 April, eller 3:dje dagen efter ankomsten, och att enligt detsamma, utom 100 t:r Hwete, 17 S:U 18 L:U 1 U Hampa, allt det öfriga skulle på denna korta tid vara i Agneta Catharina intaget, änskönt lastning först började den 16 eller 18 April; äfwensom, att utklareringen i Stege skedde först den 28 April; att i mätbrefwet af samma dato Huss står såsom Skeppare, och Pehr Öhnberg såsom Redare; att detta fartyg icke hade Swenska documenter, likaledes, att i Danska folkpasset, dateradt den 28 April, Öhnberg stod såsom Styrman under namn af Pehr Nilsson. Afseglingen från Möen skedde den 1 Maj, och den 5 klarerades i Helsingör. Den 8 Maj, efter det Öhnberg manat Lots med Dansk flagga, inkryssades i Lysekihl's hamn under Swensk, ehuru winden war god till Bergen; - och har Huss uti anmäld protest uppgifwit ändamålet dermed wara att anskaffa Swenska documenter till Slupen Agneta Catharina.

Sedan fartyget legat der i 13 dagar, under hwilken tid Öhnberg dels skiljt ifrån sig Jungmannen Mathias Pettersson och Kocken Anders Jansson, samt i deras ställe endast antagit en man Mathias Andersson, och dels utlossat Spannemål, Tågwirke, Hampa, 2:ne Segel, några block och gammalt jern, skedde afseglingen den 21 Maj; resan fortsattes tills den 23, då Öhnberg anlöpte Fläckerö i Norrige, hwarest han, efter att hafwa jemte Huss warit i Christiansand och der af Reinhardt et T. uppburit 25 Sp:dr och sedan Lotspenningarne blifwit betalte med 12 famnar 8 tums nära nytt ankartåg, som

afkapades, utseglades derifrån samma dags eftermiddag, lemnande till Lotsarne att i land föra och förwara resten af det kapade ankartåget. (Forts.)” (Uddewalla Weckoblad 1830-09-16/Gunnar Klasson)

1830-09-.. ”**Uddewalla.** (Forts. fr. föreg. N:r). Natten till den 24 Maj, emellan kl. 11 a 12, då Huss tagit rodret från Mathias Andersson, såsom båda hafwande sin wakt på däck (Öhnberg och Peter Petersson woro under), skulle Mathias Andersson känna på pumpen och fann deri 1fots watten. Då han fann detta högst owanligt, emedan fartyget, den tid han warit ombord, icke nehöft mer än wanlig pumpning, purrades Peter Petersson, som genast uppkom och war Mathias Andersson behjelpig att pumpa. Öhnberg uppkommer en liten stund derefter. Pumpningen fortsattes nära 4 timmar, under hwilken tid wattnet icke kunde förmärkas synnerligen tilltaga; men emot slutet af denna tid, hwarunder Öhnberg flera gånger warit nere i aktern af fartyget och åter uppkommit, tilltog wattnet med mera häftighet; och sedan Öhnberg någon tid derefter äfwen gått ned i förn af AGNETHA CATHARINA, hwarunder pumpningen mede all kraft fortsattes, och derifrån uppkommit, befallde han, då all pumpning syntes förgäfwes, att båten skulle utsättas. Detta werkställdes genast och knappt war besättningen i båten innan AGNETHA CATHARINA sjönk så hastigt den 24 Maj kl. 11 a 12 f.m., att Petter Pettersson, såsom den siste ombord war nära att derwid omkomma. Något kläder skall wara det enda, besättningen kunnat berga, alla Documenter samt Journalen lära förkommit.

Uti Skeppsbåten bärjade sig besättningen och hann sluteligen nya Hellesund, derifrån den till Lysekihl återkom med Engelske Hummer-Huckerten LIBERTY, tillhörig James Huward, förd af Skepparen Steffen Russel.

Från Lysekihl begaf sig Öhnberg, jemte Huss, Petter Pettersson och Mathias Andersson till Strömstad, hwarest Huss den 1 sistl Juni afgaf sin Sjöförklaring, bewittnad af Styrman Pehr Nilsson, Jungman Mathias Andersson och Matrosen Petter Pettersson, som ock kallar sig Slut, och war i denna sjöförklaring icke uppgifwet, att Fartyget warit inne uti Lysekihl och Fläckerö.

Sedan, i anledning af inkommen rapport, Skepp. Huss och Öhnberg blifwit till Sjötulls-Rätten härstädes instämde till answars ståndande för olaga seglation och lossning, och Reinhardt et. Comp. i Christiansand, på de misstänkta uppgifter som Öhnberg och Huss der lämnadt rörande AGNETHA CATHARINAs last, samt, med anledning af derefter, till dem derefter, till dem ingångna underrättelse, att detta fartyg, dagen efter utgåendet från Fläckerö, sjunkit o godt wäder, funnit sig föranlätne derom underrätta Assuradeurernas Ombud i Götheborg, låta desse, genom wederbörande actor, till extra Tings-Rätt inkalla Huss och Öhnberg under påstående: att de skulle answara, dels för det de, utan bewisligt nödtvång, afwikit från sin i Assuransbrefwet utsatte resa; dels för plundring af AGNETHA CATHARINAs Last; dels för att de afgifwit

och beswurit, under oriktiga namn, en uppenbart falsk sjöförklaring, äfwensom, då alla omständigheter tillkännagifwa, att skadad och mindre Last blifwit i AGNETHA CATHARINA intagen än som är försäkrad, samt att Fartyget, om icke genom bewisligt fullt uppsåt af människors åwerkan, dock genom den gröfsta wårdslöshet och försummelse, blifwit försatt, de tillika måte göra reda i desse hänseenden eller stå till ansvar.

Under desse måhls behandling har Öhnberg föregifwit, att han köpt AGNETHA CATHARINA af H.D. Hauman; att han är ensam ägare deraf; att han anmodat F. Frellsen försäkra detta Fartyg endast till 500 R:dr R:gs, en summa som han derå war skyldig, och att, enligt dess föregifwande wid Tingsrätten, Assuradeuererne äro honom helt okände; likwäl har Öhnberg sedan erkänt, att han anmodat Åhman och Glörfelt i Helsingör, försäkra nämnde fartyg till 3,500 Mark Hamb. Banco, som och blifwit verkstältdt.

Såsom skäl, hwarföre Öhnberg i Danska folkpasset kallat sig Pehr Nilson och beswurit Sjöförklaringen under detta namn, föregifwer han, dels att han blygdes att under sitt rätta namn fara som Styrman å ett Fartyg, hwartill han sielf war Redare; dels att hans far heter Nils, och dels att det å Lysekihl fanns en annan med namnet Öhnberg, hwaraf, genom misstag på namn, obehagligheter för Pehr Öhnberg, uppstått; likwäl erkände Pehr Öhnberg att den andre Öhnberg redan förlidet år aflifit, likasom om något olagligt derihenom wara begånget, medelst sjöförklaringens beswärjande under namn af Pehr Nilson, det han icke förstod, wore han willig derföre underkasta sig det ansvar Lagen i så fall bestämmer. (Forts.)” (Uddewalla Weckoblad 1830-09-16/Gunnar Klasson)

- 1831 Generaltullstyrelsen tar fram ett nytt tjänstgöringsreglemente för kustbevakningen. (Olsson, Kustbevakningen, sid 19)
- 1831 Detta år får befolkningen ökade möjligheter att tjäna pengar på fraktskutor genom att förbudet mot bondefrakt upphävs. Dessförinnan har en del frakt bedrivits på Danmark, England och Vänern. Detta är myndigheterna säkert medvetna om, men ser mellan fingrarna på grund av skärgårdsbefolkningens stora problem. Det upphävda förbudet innebär också att man får lov att använda större och mer lönsamma båtar. (www.landberga.se/praktiskafhandlingbok) (Knuth Hansson, sid 26 skriver att årtalet är 1832.)
- 1831 Prosten Thudén bildar en fattigkommitté som tar hand om utdelning av säd och penningar till de allra sämst ställda. På Stångenäset finns flera hundra personer som saknar både kläder och föda samt bor i jordkolor eller usla ruckel. Alla dessa registreras av prostens som organiserar hjälp åt dem. Hans utförligt skrivna fattigvårdsprotokoll är verkliga kulturdokument från den tidens

Stångenäs. Det är förmodligen få socknar som redan på 1830-talet har en ordnad fattigvård.

1831-03-.. För att giva ett begrepp om folkmängden i Bohuslänska skärgården, vilja vi uppgöra, likväl suppositionsvis, en kalkyl: Inom en sträcka av en och halv sjömil längs kusten ligga Fiskelägena Lysekihl, med ett antal av 500 åboer, Fiskebäckskil med 800, Gåsö 50, Södra Grundsund 600, Rågårdswik 150, Gullholmen 200, Stocken och Råön 200, tillsammans 2500 invånare. Med undantag av Lysekihl, som helt och hållet, Fiskebäckskil och Gåsö, som till en del idkar sjöfart, skola de övriga hava sin näring av fiske. Man kan tryggt antaga, sedan de sista åren spannmålen varit dyr och stormiga väderlekar däremot varit menliga för deras yrke, som följd varav de årligen alltmer kommit på obestånd, att hälften av denna folkmängd dagligen behöver förtjäna sitt uppehälle och köpa det likaledes dagligen. Sedan jul och ännu beträder is havets yta. Man kan väl då föreställa sig den bland dem härskande nöden. Bohuslänska skärgården har en sträcka av cirka 20 mil, väl ej över allt så stark befolkning, men där och var likväl fiskelägen. (Uddewalla Weckoblad 1830-03-11/Gunnar Klasson)

1831-06-30 Dykeri och bergningscompagniets monopol på all vrakbärgning vid de svenska kusterna upphör. (Nordisk familjebok, Ugglepplagan) (Krantz, Hemmavatten och vrakstränder, sid 64)

1831-06-30 Kunglig Maj:ts Nådiga Kungöresle, angående åtskilliga förändringar uti Kunglig Maj:ts Nådiga Instruktion för Provinsial-Läkarna i riket. Given Stockholms Slott den 30 juni 1831.

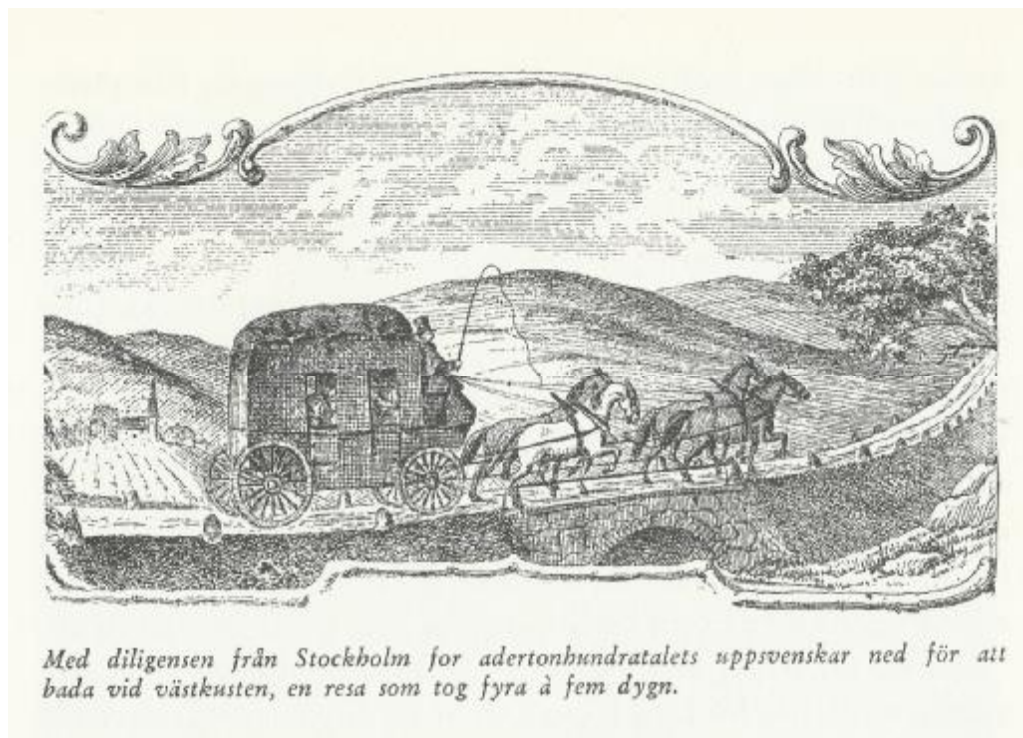
1831-07-01 Hjulångaren ROSEN besöker Marstrand i samband med en provtur från Göteborg. (Skärgårdstrafiken i Bohuslän, sid 9, 14) (Kustångare, sid 10) (Bilderna ovan: Krantz, Människor i sommarstad, sid 165)

1831-08-08 ”Förliden måndag inkom hit till Staden en express från Lysekihl, med underrättelse, att 5 personer der hastigt insjuknat, under symtom, liknande, enligt beskrifning, de Cholerasjukas; en temligen allmän förskräckelse utbreddes af denna underrättelse. Provincial-läkaren och Riddaren Mann afreste genast till stället; han hemkom i förrgårs afton, och vitsordade, att sjukdomen endast war häftiga fross- och förkylningsfebrar.” (UW 1831-08-08/KJ)

1831-12-23 ”Alla inom Staden och på dess område, som icke infunnit sig vid den utsatte Mantalsskrivningen för instunde år 1832, eller d, 19, 20 21 och 22:dre dennes, tillåtas härigenom att med sine uppgifter Hyres- och ArrendeContracter infinna sig å Rådhuset Tisdagen den 27 uti innew. månad kl 10 f.m, wid påföljd som Författningarne stadga. Uddewalla d. 23 Dec. 1831.” (Uddewalla Weckoblad 1831-12-23/Gunnar Klasson) [Anm: Intressant notering som i sig gäller Uddevalla, men kan troligen även gälla för Lysekil.]

1831 Lysekils kyrkokassas behållning är Rd 512:41:4.

1831-1832 Doktor Magnus Huss tjänstgör i Lysekil som karantärläkare under en del av dessa år. Han får en positiv uppfattning om västkustens hälsobringande miljö. Huss sänder senare patienter hit, "mest skrofulösa barn och bröstsjuka". (SBL, Band 19)

1832 En postdiligenslinje öppnas mellan Göteborg och Stockholm och samtidigt blir Göta kanal färdig för passagerartrafik i hela sin sträckning. Diligenslinjen utsträcks följande år till Helsingborg. Därmed har gästgiverierna i Sverige sett sin bästa tid. (Västsvensk Hotell- och Restaurantkrönika, sid 109) (Bilden ovan: Krantz, Sommarland, sid 192)

1832 Kunglig Maj:t fastställer hur kustbevakningen skall organiseras framdeles. Tjänstgöringsreglementet har bestämmelser för "Tullbewakning i Allmänhet" och börjar med en avdelning om "Kustbewakning till sjös", följt av ett moment om "Kustbewakning till lands".

"Kustbewakning till sjös" skall utföras av jaktuppsyningsmän med biträde av jaktbåtsmän. Uppgiften är att patrullera till sjöss för att upptäcka, hindra och beivra seglationsbrott, olovlig införsel, utförsel eller transport av hanselsvaror.

"Kustbewakning till lands" skall utföras av kustuppsyningsmän. "å wissa orter under inseende af Kustinspektorer, under flitigt beridande af sitt distrikt, med uppmärksamhet förnämligast fästad på landningsställen och från saltsjön ledande vägar, hålla noggrann tillsyn emot oloflig införsel, utförsel eller transport af waror".

För sträckan Kalmar-Uddevalla, "Sydöstra, Södra och Västra Tulldistrictet", föreslås 294 kustbevakare varav 113 till häst, 55 till fots, 42 roddarkarlar för smärre segel- och roddbåtar, för den bohuslänska skärgården dessutom 30 jaktbåtsmän och för övriga landetr ytterligare cirka 15 man. Antalet

befattningshavare blir omkring 350 man inklusive jaktuppsyningsmännen.
(Olsson, Kustbevakningen, sid 19-26)

- 1832 På en gemensam kyrkostämma med Lyse och Lysekil avsäger sig de nuvarande ordningsmännen sina uppdrag. Till ordningsman i Lysekil väljs skomakare Nils Pettersson Rörström.
- 1832 Johan Gabriel Mollén får under sex år förordnande som lotslöjtnant. Under denna tid införskaffar han heldäckade lotsbåtar till varje lotsstation, vilket räddar många liv och fartyg. Mollén låter bygga inseglingsbåkar, prickar ut grund samt omarbetar och förbättrar fyren vid Marstrand och gör upp förslag till Hållö fyr. (Knuth Hansson, sid 62) (LP 1993-08-18)
- 1832-01-31 Häradsrätten för Tunge, Stångenäs, Sörbygden och Sotenäs sammanträder i ”Qwiström”. (Uddevalla Weckoblad 1832-01-13/Gunnar Klasson)
- 1832-02-11 Genom en Kunglig förordning frigges seglationsrätten. Inom Bohuslän visar sig det snart att många av dess utövare hör hemma i skärgården. Axel Emanuel Holmberg uppger att ”antalet av skeppare och sjömän i länet uppgår till omkring 1.000, därav endast 150 tillhöra städerna”. Övriga är bosatta dels kring infjordarna, dels i yttre skärgården. (Olof Hasslöf, Svenska Västkustfiskarna, sid 424)

Det fanns före 1832 en möjlighet för skeppare att under sex år betala avgifter i någon stad – för Lysekils del Uddevalla – som så kallad kontingentborgare och därefter underkasta sig taxation. Om man blev kontingentborgare fick man rätt att föra fartyg på kravell. Men i Uddevalla avslog man ofta sådana ansökningar, vilket kritiserades i Uddevalla Weckoblad år 1827. (Knuth Hansson, sid 26)

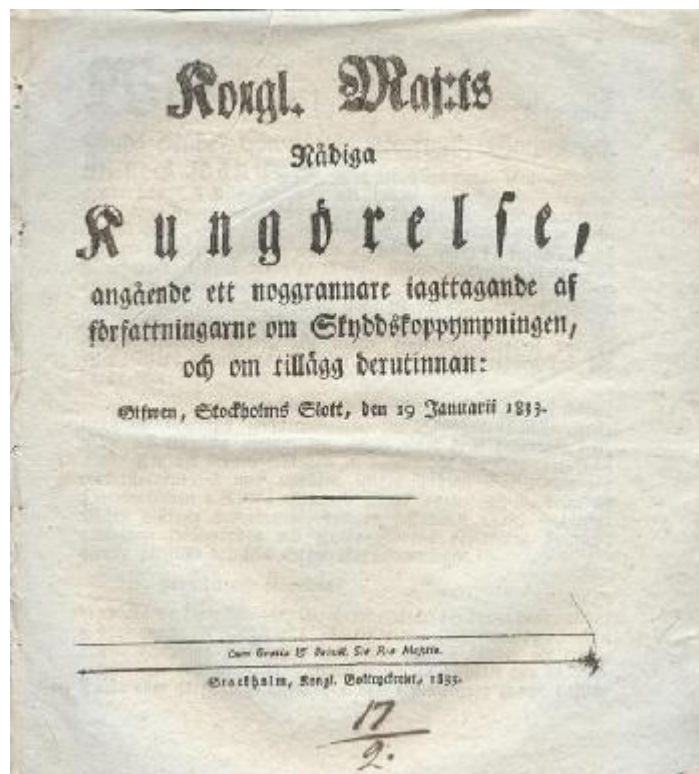

- 1832-05-04 Torsdagen den 10 nästkommande Maj kl. 12 på dagen försäljes på Lysekihl, skräfvet af [den] wid Islandsbergs Hufvud sistlidne Januari förolyckade Skonerten 2:ne Bröder, om circa 35 Lästers drägtighet, jemte diiverse Skepps-

Inwentarier, Tågvirke mm. Fartyget och Inwentarierna äro att bese på stället wilken dag som hälst före Auctionen, och wilkoren tillkännagifwas wid tillfället. Lysekihl den 28 April 1832. J.G. Mollén. (UW 1832-05-04/KJ) (GHT 1832-05-04 via Rustan Gandvik)

1832-09-07 Salteriet Håskär på Kornö finnes till salu. (UW 1832-09-07/KJ)

1832-11-23 ”På Lysekihls strand, som är landfast, väl belägen för sjöfarten, nära stora segelleden mellan Norrige och Götheborg, är en god Gästgifvarelägenhet att hyra, en del möbler kan äfven få åtfölja. Corps de logie består af 3 Rum och Kök på undra botten och 3 rum i andra våningen samt wind, källare och nödige uthus. Tillträdet kan ske nästa Wårfrudag. Widare underrättelse fås af ägaren. Salteribokhållare B. Wallström, adress Uddevalla et Lysekihl.” (UW 1832-11-23/KJ) [Anm: Dagens adress är Gamla Strandgatan 13.]

1833-01-19 Kunglig Maj:ts Nådiga Kungörelse, angående att noggrannare iakttagande av författningarna om Skyddskoppypningen, och om tillägg däruti: Gifven, Stockholms Slott den 19 januari 1833.

1833 Ångfartyget GÖTHA ELF sätts i trafik. Fartyget är en kanalbåt med lång spetsig klipperstäv som är försedd med en 30 hkr maskin. (LP 1993-07-21)

- 1833 Den första fredningsbestämmelsen i Bohuslän rörande hummerfiske är från detta år och gäller tiden från början av juli till mitten av september. (AU, Kosteröarna, sid 32)
- 1833-08-09 ”Ett brukat Storsegel, nyttjat till en slup af omkring 33 läster. Är till salu mot billigt pris, och kan beses hos skepparen Mattes Olsson på Lysekihl.” (UW 1833-08-09/KJ) [Anm: Dagens adress är Gamla Strandgatan 7A. Jag skriver honom som Mattias Olsson.]
- 1833-10-31 ”Upp på anmodan af Demoiselle Söderberg på Lysekil uti Bro Pastorat, blifwer genom öppen och friwillig Auktion därstädes d. 31 i denna månad och följande dagar försåldt åtskillig lösegendom, bestående af stoppade och ostoppade Soffor och Stolar, flere målade Soffor och Sängställen, Skåp och Bureaur, 11 st större och mindre Bord med flere trädsaker, goda Sängkläder, åtskilliga wackra Glas och Porcelainssaker samt Spegel, mycket goda Kökssaker af Then, Koppar, Malm, Bleck och Jern, samt en god Segel-Båt af Ek om 9 alnars köhl och en Dito af Furu om 8 Aln Köhl. Auktion börjas kl. 9 f. m. och med betalningarne för kända och säkra inropare lemnas anstånd till den 1 Febr. Norrkila den 5 Oktober 1833. H.J. Nordwall.” (UW 1833-10-11/KJ) [Anm: Dagens adress är eventuellt Kungsgatan 10.]
- 1834-02-10 Riksdagsmannen och den framstående bonderepresentanten Anders Danielsson motionerar tillsammans med sex andra riksdagsmän från Bohuslän om stadsrättigheter för Lysekil. Pådrivande i ärendet är Johan Gabriel Mollén. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 62)
Skepparna är tämligen likgiltiga i saken. Stadsrättigheter drar med sig kostnader som lätt kan komma att överstiga de avgifter man nu erlägger till stapelstäderna.
- Bakgrunden är följande: det svenska samhället är vid denna tid uppbyggt på förutsättningen att det skall vara skillnad mellan stad och landsbygd. Skillnaden markeras så starkt att den kommer att te sig som en motsättning.
- Handel, industri och det mesta av hantverket skall drivas i städerna, medan landsbygden skall ägna sig åt jordbruk och dess binäringar. Denna skiljelinje uppehålls mycket strängt och blir mera markerad när även inom städerna rätten att driva näring kringgärdas av skråordningar och andra liknande föreskrifter.
- Denna skarpt markerade skillnad skapar svårigheter för vissa tätorter på landsbygden, till exempel fiskelägen som har sjöfart som ett väsentligt näringsfång. Här blir beroendet av närmaste stad en utvecklingshämmande faktor och detta inte bara för samhället utan även för den omgivande bygden, där man får göra långa tidsödande och kostnadskrävande färder till städerna för

att få avsättning för jordbruksprodukterna och för inköp av de förnödenheter, som trots en långt driven självhushållning måste köpas.

Strävandet att erhålla stads- eller köpingsrättigheter är därför naturlig i varje mindre samhälle som vill framåt. I denna strävan kan man räkna med stöd av omgivande landsbygd, som genom avsättnings- och inköpsmöjligheter på närmare håll än förut bereds avsevärda fördelar. (Ernst Hörman, Lysekil, sid 24-27)

Anders Danielssons motion lyder som följer:

”Då man under våra senaste riksdagar erfarit, hur långsamt det går att kunna åvägbringa någon lättnad i lantmannens bördor i allmänhet, torde det vara representanternas plikt att åtminstone för den ort han representerar söka få någon åtgärd vidtagen, som kunde lätta den tröga avsättningen av nästan de flesta lantmannaprodukter. Inom Stångenäs härad i Bohuslän finnes Lysekils så kallade strand med femhundra invånare. Detta ställe, som är beläget vid öppningen av själva Nordsjön eller havet, har 6 mil landsväg till närmaste staden Uddevalla och omkring 10 mil till Strömstad och har de senare åren tävlat med många smärre städer inom riket uti sjöfart och rörelse. På Lysekil, varest är Inlopps-Tullkammare, finnas för närvarande 20 däckade fartyg, bestående av slupar och skonare, vilka till större delen ägas av ställets invånare, och ett engelskt Handels-Compagnie har [via Johan Gabriel Mollén] valt detta ställe till huvudplats för avhämtning av levande hummer, varigenom sjöfarten ökats på stället genom de engelska hummer-paketfartyg, som varje vecka under hummerfisket besöka platsen. Lysekil äger redan engelsk, dansk och hannoveransk vice konsul samt ombud för Lloyds Assurans-Compagnie i London och då detta ställe är beläget så långt från någon stad och äger en stor rymlig hamn för 50-100 fartyg samt förenar med en till stället anlagd god landsväg genom en rik sädesort en lätt insegling av ½ mil från öppna havet, så torde det vara ett bland de mest tjänliga ställen för anläggande av en stad. Men icke nog med dessa redan upprepade skäl! Lysekil är beläget i själva medelpunkten för det så kallade salteriidkandet och äger på ena sidan fiskelägen: Kornö, Smögen, Tången, Malmön och Gravarne – och på andra: Fiskebäckskil, Södra Grundsund, Gullholmen, Råön, Stocken, Hälleviksstrand och Mollösund. Det skulle således icke allenast bliva en stor fördel för avsättning av landets produkter från orterna däromkring utan även en stor och betydelsefull lättnad för ovannämnda fiskelägens invånare att på nära håll få hämta sina förnödenheter i stället för att resa 8-10 mil åt Göteborg eller också, som ofta sker, hämta sina varor från salteriidkare, där nästan allt gäller 50 % mer än städernas priser och således bidrager att behålla den fattigdom, som är rådande hos fiskare i allmänhet. Under senast förflutna riksdag väcktes motion inom detta stånd om anläggandet av en stad i Bohuslän på Fjällbacka, ävenledes beläget mellan Uddevalla och Strömstad, och Uddevalla borgerskap, häröver hört, läser ha yttrat, att Lysekil passade bättre till stad än Fjällbacka,

och detta ger redan stället ett officiellt förord, att det som stad skulle gagna sin ort; och jag får alltså under åberopande härav samt av vad jag förut haft äran anföra ödmjukast föreslå, att Lysekil måtte erhålla stadsprivilegier. Detta memorial anhåller jag måtte remitteras till vederbörligt utskott och communiceras med öviga respektive Ständer. Stockholm den 10 februari 1834. A. Danielsson.” (Lüsch, Lysekils Historia, sid 22-23)

Motionen remitteras till allmänna besvärs- och ekonomiutskottet. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 62)

1834-03-10 **Utskottet avstyrker förslaget om stadsrättigheter men förordar köpingsprivilegier.**

I sitt den 10 mars 1834 avgivna yttrande förklarar sig utskottet erkänna den allmänna grundsats, att de tillfällen vilka med säkerhet kunna bidraga till ökad rörelse i den inhemska produktionens avsättning och till en lättad kommunikation med varubyten, böra gynnas och begagnas såsom verksamma medel att befordra trevnad, välstånd och förkovran. Utskottet betvivlar emellertid att ett sådant mål kan nås genom att göra Lysekil till stad. En gammal erfarenhet har nogsam visat, att många av våra smärre städer förgäves arbetat att lyfta sig ur den vanmakt, vari de befinna sig. Detta får till stor del tillskrivas de betungande skyldigheter som äro förenade med stadsprivilegier och borgerlig rörelse.

Enligt utskottets åsikt skulle de fördelar, motionären vill vinna och som ostridigt förtjena uppmärksamhet, snarare vinnas om vid Lysekil en fri och av stad oberoende handelsköping anlades. Här vill utskottet emellertid icke taga slutlig ståndpunkt utan föreslår, att ständerna hos Kunglig Maj:t anhålla om utredning av ärendet och att därest anläggandet av en handelsköping i Lysekil finnes nyttigt, tillstånd härtill lämnas.

Denna utskottets hemställan bifölls av ständerna.

(Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 62)

1834-05-03 Ständernas beslut rörande Lysekils köpingsfråga föredras i konselj. Kunglig Maj:t finner därvid liksom ständerna att anläggning av en stad i Lysekil icke är av behovet påkallad. Däremot anmodas kommerskollegium att utreda frågan om anläggning av en handelsköping i Lysekil. Härvid skall inhämtas yttrande av länsstyrelsen och övriga vederbörande. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 63)

1834 Sockenstämmorna i de omgivande socknarna tillstyrker Lysekils ansökan att bli köping och även länsstyrelsen ger sitt förord.

Kommerskollegium är emellertid icke helt med på förslaget om köpingsanläggning.

Med hänsyn till vad som anförts av länstyrelsen och sockenstämmorna ansåg kollegium det utrett att ”om rättighet till utöfvande af Handel och Hantverk samt andre näringar i Lysekil blifwer i nåder medgifven, sådant skulle bidraga till ökad rörelse på denna plats och till följd deraf blifwa af fördelaktig verkan på wälståndet därstädes och uti kringliggande landsort”, Kollegium anser det dock ovisst om en så betydande handel i Lysekil, att det var motiverat att förse stället med privilegier antingen som stad eller köping. För att emellertid underlätta avsättningen av lantmannaprodukter och tillgången till stadsmannavaror för lantbruket föreslog kollegium att Kungl. Maj:t måtte, utan att meddela Lysekil privilegium som av stad oberoende köping, förklara ”att hwar och en som inom någon af städerna inom Göteborgs och Bohus län ägde burskap å Handel måtte wara berättigad att äfwen i Lysekil idka Handels rörelse”. Vidare föreslogs att rättighet till hantverksutövande och till anläggning av fabriker och manufakturer skulle få meddelas efter vederbörlig prövning, att bryggeri, bageri och slakteri skulle få drivas efter anmälan samt att lantmannaprodukter med undantag av brännvin skulle få säljas alla söckendagar utan inskränkningar. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 63-64)

1834-07-26 **Kolera utbryter i Göteborg.** Karantänkommissionen tillkännager att fartyg och båtar, kommande från nämnda stad eller andra städer och orter i Göteborgs och Bohus län, skall undergå karantänsbehandling. Fram till årets slut avlider i länet 4.650 personer. (Lönroth, Ny svensk historia, 1810-1872, sid 98, 103) (Johan Pettersson, Trankokeriet Kålhuvudet, sid 101-106)

Många farsoter har härjat genom historien, till exempel 1800-talets koleraepidemier. Länge trodde man att Sverige skulle klara sig ifrån koleran men i Göteborg den 26 juli 1834 drabbades arbetskarlen och före detta sjömannen Anders Ryberg av sjukdomen, han avled samma dag. Koleran var mycket smittsam, särskilt i de sanitära förhållanden som rådde i 1800-talets städer, och snart hade den spridit sig runt om i staden. Bland kolerasjuka var dödligheten stor, åtminstone hälften av de som drabbades avled. Koleran avklingade lika hastigt som den dök upp. I Göteborg var den i stort sett borta en månad efter att Anders Ryberg hade insjuknat. Konsekvenserna var katastrofala, ungefär var tionde göteborgare miste livet i epidemin. Koleran spred sig även till andra delar av landet, och återkom vid ett antal tillfällen under 1800-talet. (Riksarkivet)

1834 I ett försök att undvika koleran bosätter sig några människor på Vasholmen, strax söder om Gåsö. På holmen finns, liksom på Ösö holme, en liten ”affär”. Matvaror till Vasholmen landsätts på ett litet skär, Svenningeskär, där de hämtas av folket på Vasholmen. Härigenom undviker man att träffa människor som kan vara smittade. (Johan Pettersson, LP 2011-02-04)

1834-09-15 ”Protocoll hållet vid Sockenstämman i Lysekihls Kyrka den 15 September 1834.

S.D. Vid denna Sockenstämma, hvartill Församlingens röstegande Ledamöter blifwit genom dagen förut från Predikstolen upläst kungörelse, kallade, företogs och afgjordes följande ämnen:

§ 1.

Då den till bewakade af sedlighet, ordning och lugn på Stranden nu warande Ordningssmannen icke synes ega det anseende innom Församlingen, som en ordningssman owilkorligt bör hafva, om ändamålet med hans befattning skall minnas, och då derjemte, till följe at det wid Sockenstämman den 26 Januarii 1823 fattade beslut, innom Samhället alltid böra finnas minst 2:ne Ordningssmän, så företogs nu nytt wal af sådana, hvilket wal så utföll, att Skepparen Bernt Hansson Lindbom och Snickaren Swen Wallin dertill utsågos, och hvilka sålunda skulle hos Konungens respective Befallningshafwande ofördröjligen anmälas till erhållande af wderbörlige Constitutorialer.

§ 2.

Till följe af Kongl. Maj:ts nådiga Hamn-ordning [från] den 24 Januarii 1771, bör å hwarje större Fisk-läge eller Strand, finnas en ordentlig Hamn-Rätt, och alldenstund en sådan här äfwen fordon funnits, men densamma nu en längre tid warit upplöst, så föreslog undertecknad ordförande, med afseende på det ofta förekommande behovet af dess werksamhet, återuplifvandet deraf och möttes deruti af allmänt bifall från Församlingens sida. Derefter anställdes wal af så wäl Hamnfogde, som Bisittare uti nämnde Rätt. Till den förra befattningen utwaldes allmänt Skepparen Bernt Hansson Lindbohm, och till Bisittare utsågos Skepparen Hans Nilsson Lycke, Skepparen Mattias Olsson, samt Hans Wilhelmsson och Olof Bengtsson, hwilka således äfwen skulle till erhållande af Constitutorialer på vederbörlig ort anmälas.

§ 3.

Herr Christoffer Busck, Skepparen Mattias Olsson och Waktmästaren Rundberg afsade sig nu deras befattning såsom Ledamöter i Sundhetsnämnden; och, som 3:ne Ledamöter uti denna församling ansågs tillräckligt, så utwaldes nu i de afgåendes ställe blott en ny nemligen Gästgifwaren David Schiller. De förut warande och qvarstående Ledamöterna äro Herr Bengt Wallström och Snickaren Swen Wallin. Desse 3:ne Ledamöter komma sålunda framdeles att, i förening med de uti Lyse Socken dertill walde, utgöra en särskild Sundhetsnämnd för Lyse och Lysekihl, under Herr Consul J.G. Molléns ordförande.

För Församlingen uplästes Konungens respective Befallningshafwandes skrifwelse till Herr Krono-Befallningsmannen Nordberg rörande undanrödjande af wissa af åtskilliga Sundhetsnämnder widtagne Spärrningsåtgärder, hwilka till följe deraf äfwen här borde inställas. För egen

säkerhet skull önskade dock Församlingen, att på egen bekostnad och genom egen försorg, få på vissa punkter bewaka Stranden för att förekomma från smittade ställen möjligen ankommande personers inträngande, hwilket icke heller ansågs kunna förmenas, med wilkor att de för detta ändamål widtagna åtgärder på intet sätt hinderligt ingripa i den allmänna ordningen.

Ut supra in fidem Carl A. Thudén.

Näst föregående Protocoll är uti Lysekihls kyrka Söndagen den 21 September 1834 uppläst och vidkändt intyga

Hans Lindbom.
med hand i Penen.

Petter Lyberg
med hand i pennan.

Af Peter Sandbeck vice Comminister, blef förestående Protocoll från Predikstolen i Lysekihls kyrka Söndagen den 28 September 1834, uppläst, med hänvisning till besvär för den, som dertill finner sig befogad, och med erinran att den, som är sinnad att anföra besvär, bör sådant nästföljande Söndag anmäla och deröfver taga bevis, emedan beslutet annars vinner laga kraft.”

(Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich/PS)

Sammanfattning - Sockenstämman hålls i Lysekils kapellförsamling. Vid stämman beslutas att, "då den till bevakande af sedlighet, ordning och lugn på Stranden nu varande ordningsmannen icke synas äga det anseende inom församlingen, som en ordningsman owillkorligt bör hafwa", som nya ordningsmän utse skeppare Berndt Hansson Lindbom och snickare Sven Wallin. (Ernst Hörman, Lysekil, sid 29-30)

Stämman beslutar även att en hamnrätt skall återinföras i Lysekil i enlighet med 1771 års hamnförordning. Till hamnfogde väljs Berndt Hansson Lindbom och till bisittare skepparna Hans Nilsson Lycke, Mattias Olsson, Hans Wilhelmsson och Olof Bengtsson. (Vikarvets årsbok 1960-1961) (LP 1993-08-06)

Utdrag ur Hamnrätten i Lysekil av Nils W. Granqvist:

Av det ovan anförda framgår att hamnrätten var tänkt som en domstol för mål rörande fisket samt ordningsrån vid fiskelägena. Några administrativa uppgifter och befogenheter synes lagstiftaren icke ha tänkt sig för denna näringsrätt.

Detta är helt naturligt eftersom fiskelägena i allmänhet utgjordes av smärre tätorter på landsbygden, vilka icke voro förvaltningsdistrikt eller - än mindre - självförvaltningsområden. Någon kommunal självstyrelse fanns icke på denna tid och församlingssjälvstyrelsen var ännu i slutet av 1700-talet begränsad till kyrkans angelägenheter. Den enda självförvaltning som fanns var städernas och

att det varit lagens mening att på något sätt kopiera denna och överföra den till smasamhällena på landsbygden, är helt uteslutet. Huvudsaken synes ha varit att avlasta småmal från domstolarna. Även om hamnrätten i fråga om sin dömande verksamhet, kunde jämföras med rådstuvurätterna i städerna, saknar den dock i sin legala utformning helt varje drag av lokalstyrelse. Den var sålunda icke alls avsedd att uppbära rådstuvurättens funktioner som magistrat i staden.

Det sätt varpå länsstyrelsen tager hamnrätten i anspråk för köpingens förvaltning är därför ägnat att förvåna. Ombudsmannainstruktionens utformning ger vid handen att man sökt genom ordningsmannens infogande i hamnrätten - vilket knappast kan sägas stå i överensstämmelse med hamnordningsförfattningen - samla den dömande och förvaltande myndigheten på en hand på ett sätt som påminner om motsvarande organisation i städerna.

Även om detta kanske icke varit meningen, blev dock hamnrätten snart den lilla köpingens magistrat.

I varje fall är detta alldeles klart i vad gäller Johan Gabriel Molléns förvaltning av ordningsmannaskapet. Det är klart att en kraftnatur av hans skaplynne skulle begagna sig av de möjligheter, som denna uppläggning av köpingstyrelsen skapat för att förlägga tyngdpunkten av lokalstyrelsen till hamnrätten.

Hamnordningen föreskriver att ordföranden i hamnrätten skall föra memorialbok över hamnrätten. Någon sådan finnes icke bevarad. (Vikarvets Årsbok 1960-1961, sid 79-94)

- 1834 Gästgivare i Lysekil blir handlande David Schiller. [Anm: Dagens adress är Gamla Strandgatan 13.]
- 1834 Engelbrekt Nilsson Lycke står som ägare av slupen AMIRALEN om 34 läster. (Äldre Nordisk Handelssjöfart, sid 46) [Anm: Se dagens adress Gamla Strandgatan 2.]
- 1835 Backefiskarnas genstörtighet mot de ständigt framförda kraven på bättre behandling av fångsterna förefaller en nutida betraktare egendomlig. Men det var säkerligen inget högtstående släkte som levde i skärgården under dödperioden närmast efter det stora sillfiskets slut. Okunniga, primitiva i sin livsförsel, misstänksamma mot alla ord och yttringar från "herrekarlar" var dessa från guldåldern övervintrande strandsittare, enligt ett samtida omdöme "riksbekanta för sin fattigdom, sitt superi on sin uselhet".
- "Fiskaren, liksom bonden, lämnar ogärna sina gamla ovanor", skrev A.E. Holmberg 1842 på tal om fångsternas vårdslösa behandling. Om ett statsanslag på tusen riksdaler per år, som en enskild man fått för att lära storfiskarna en bättre saltningsmetod, utlät sig Holmberg: "Den nytta detta runda anslag

medfört står att läsa uti de inkomna årsberättelserna, men eljest är den alldeles okänd för envar i länet.”

Mannen som åsyftades var jaktlöjtnanten Johan Gabriel Mollén i Lysekil. Regeringen anslog 1835 tio tusen riksdaler till storfiskets upphjälpande samt utlärande av ”ett förbättrat saltningssätt till förekommande av den fångade fiskens förskämning före insaltningen”. Med Mollén slöts så ett kontrakt som under tio år tillerkände honom tusen riksdaler årligen, utan ränta och betalningsskyldighet, mot att han skaffade fartyg och redskap och bedrev fisket i enlighet med de stipulerade villkoren.

Fartygen skulle köpas eller hyras i England eller Holland och lovades naturalisering utan formaliteter plus befrielse från alla gängse avgifter i hamnarna. Som skeppare borde till en början engelsmän eller holländare anställas och som besättning svenskar eller utlänningar, kunniga i engelska och holländska fiskemetoder. Till dessa hörde fiskens slaktande och torrsaltning ombord. Mollén skulle gratis undervisa de skärgårdsbor som ville bekanta sig med de nya metoderna och varje år avge en instruktiv berättelse om verksamheten.

Efter den första tusenlappens mottagande bildade Mollén ett bolag med den klingande titeln: Kongliga Privilegerade Storfiske-Compagniet.

Så for han över till England och hyrde två fartyg – att köpa dem ställde sig för dyrt. (Krantz, Hemmavatten och vrakstränder, sid 142-143)

1835-04-05 ”1835 den 5 April hölls med Lysekihls Församling uti Lysekihls kyrka Sockenstämma, om hvilken 8 dagar förut från Predikstolen blivit kungjordt, med tillkännagifvande af hvad som förehafvas skulle, och hvarom äfven påminnelse skedde ifrån Predikstolen samma dag, som den skulle förrättas. Församlingen, tillfrågad om kungörelsens rigtiga uppläsande 8 dagar förut, svarade, ja.

Ärendet, som förehafvas skulle, var, att, sedan Skepparen Bernt Hansson Lindbom och Hans Nilsson Lycke, hvilka vid Sockenstämman i Lysekihls kyrka den 15 sistlidne September blivit valde, den förre till Ordförande och den senare till Ledamot i Ham[n]rätten, genom konungens Befallningshafvandes utslag den sistlidne Februarii, blifvit från desse befattningar entledigade, välja annan ordförande och annan Ledamot i deras ställe.

Församlingens närvarande röstegande Ledamöter begärde få uppskov med utväljande af ny ordförande och Ledamot till Hösten innevarande år, då de, nu på sina sjöresor stadde rösträttige, kunna vara tillstädes.

Ut supra in fidem Peter Sandbeck, Vice Comminister.

Upläst och justerad den 20 April 1835.

Carl A. Thudén

Pehr A:son Pig [Pik] Hans J:son Pihl.”

(Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich/PS)

1835-07-15 En fråga, som man ofta ställt är om den uppvaktning för kronprins Oskar, som skedde i Lysekil i juli 1835 haft någon betydelse för frågans avgörande.

Kronprins Oskar, kronprinsessan och deras fem barn samt kronprinsessans bror, hertig Maximilian företog sommaren 1835 en badortsresa till Strömstad och gjorde samtidigt ett besök i Kristiania.

Resan företogs kanalvägen till Göteborg, därifrån sjövägen till Marstrand och Lysekil, dit de kungliga anlände på morgonen den 15 juli.

En korrespondent till Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning skildrar mottagandet i Lysekil, där konsul Mollén stod som värd. Efter en skildring av folklivet kring evenemanget och själfva mottagningen fortsätter korrespondenten:

”Efter någon timmas förlopp lemnade H. K. H. Kronprinsen företräde åt en deputation af Landtbrukare från nästgränsande socknar, anförde af herr Fredrik Bundsen på Holma, hvilken deputation hade för afsigt att dels betyga sin undersåtliga trohet och tillgifvenhet för Hans Konglig Höghet och Dess Höga familj, samt dels få begagna ett så lyckligt tillfälle att få fästa H. K. H:s uppmärksamhet på platsen Lysekihl, i afseende å den ifrågavarande Köpingens anläggande. Sedan H. K. H. i de mest nådiga ordalag hälsat deputation, gjorde H. K. H. sig underrättad om antalet af ställets och de kringliggande Häraders innevånare, samt Landtbornas långa afstånd från närmaste staden Uddevalla jemte flera andra nådigst älskade upplysningar, äfvensom att Landshövdinge Embetet tillstyrkt anläggandet af ifrågavarande köping, tacktes H. K. H, Kronprinsen nådigt lofva, att som Han på någon tid komme att vara skiljd från Hufvudstaden, skulle tillskrifva Hans M. Konungen och äfven för sin del tillstyrka anläggandet af ifrågavarande köping.”

Efter Bundsen fick prosten Thudén och övrigt prästerskap företräde och även de talade för köpingsfrågans lösande.

Kronprinsens uppehåll i Lysekil varade icke mer än 2-3 timmar, så några djupare diskussioner kan det väl knappast ha varit. (Vikarvets Årsbok 1940-1942) (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 64-65) (Knuth Hansson, sid 133) (LP 1993-07-07) (LP 1993-08-06) (BN 2002-09-14)

”Sommaren 1835 hade Lysekil besök af dåvarande kronprinsen, sedermera Oscar I. detta var sannolikt det första kungliga besök, hvarmed Lysekil hedrats. Kronprinsen befann sig med sin familj på väg till Kristiania till Göteborg ombord å en kunglig lustyacht, hvilken bogserades af en af flottans mindre transportångare. Kronprinsen steg i land vid nuvarande Fiskebryggan (Norra

Hamnen), som rikt smyckats med flaggor och grönt, samt motto af konsul Mollén. Naturligtvis hade alla fiskelägets hemmavarande invånare samlats för att se någonting så ovanligt som de kungliga personerna. Dessa senare fördes af Mollén till hans hem "Konslegården" Konsulliden, som ännu bär detta namn. Här hade naturligtvis Mollén ett ypperligt tillfälle att för kronprisen framlägga köpingsfrågan, och att han med värme förfäktat densamma, därom kan man vara förvissad.

Nästa dag, då de kungliga skulle fortsätta resan söderut, hade den västliga vinden friskat i så, att det blåste ganska hårdt. En lots härifrån gick ombord i den bogserande ångaren, och konsul Mollén, som tillika var lotsålderman, ställde sig vid lustyachtens roder. När man hunnit till Kråksundsgap, två och en half mil söder om Lysekil, förstod Mollén, att den svaga ångaren ej skulle kunna orka yachten ut genom gattet, ty vind och sjö satte våldsamt in. Man försökte emellertid, men då bogseringen visade sig fåfäng och Mollén fruktade att yachten skulle råka i drift, slungas in mot klipporna och sönderslitas, kapade han utan betänkande bogserlinan och lyckades föra yachten med sin dyrbara last i lä af en holme. Ångaren, som nu endast hade att reda sig själf, lyckades med lätthet passera gattet.

Både kronprinsen och kronprinsessan visade sig mycket tacksamma för den raska handlingen, och den förre bad Mollén framställa en bön, som, om det stode i kronprinsens förmåga, skulle blifva uppfyllt. Det berättas, att Mollén då bedt om köpingsrättigheter för Lysekil.

Lysekil har också visadt sig värdigt dessa privilegier, ty den nya köpingen gick raskt framåt i alla afseenden, ehuru det egentliga uppsvinget ägt rum under de två senaste årtiondena.

Köpingsblifvandet medförde ingen förändring i kommunalt hänseende, Lysekil fortfor att tillhöra Lyse socken, till dess det 1863 blef egen kommun." (Ernst Hörman, Lysekil, sid 28-30)

1835 Lysekils befolkning är 498 personer. (Lüsch, Lysekils Historia, sid 20)

1836-01-17 "Protocoll, hållit wid allmän Sockenstämma i Lysekihls Kyrka den 17:de Januarii 1836.

S.D. Genom 8 dagar förut från predikstolen upläst kungörelse, och efter i dag derom skedd påminnelse, hade denna Sockenstämma blifwit utlyst att hållas i följande ämnen:

1:mo.

Utwäljande af annan Ordförande och Ledamot i Strandens Hamnrätt i stället för Skepparne Bernt Hansson Lindbom och Hans Nilsson Lycke, hwilka, enligt

Konungens Befallningshafvandes utslag af den 28 Februarii sistlidne år, på egen begäran, blifwit från denna befattning entledigade. Då detta samma ämne, wid lagligen utlyst och hållen Sockenstämma den 5 April sistlidne år, blifwit föredraget, anhöllo församlingens då närwarande ledamöter, i afseende till deras fåtalighet, om upskof med ärendet afgörande till ett annat tillfälle, då de nu på sina sjöresor stadde röstegande kunde tillstädeswara. Och, då nu, med anledning häraf Sockenstämma i detta ämne åter blifwit utlyst, och ärendet till slutligt afgörande af undertecknad föredrogs, förklarade Församlingen, dels att den icke ansåg en Hamnrätt här på Stranden af behofwet påkallad, dels att swårighet mötte wid organiserandet af en sådan, i anseende dertill, att de fleste Strandens Innevånare, som till Ledamöter deruti kunde komma i fråga, större delen af året, wore på sina sjöresor frånwarande. Ehuru undertecknad ordförande häruti war af en annan tanka, hwilken, wid Sockenstämman i samma ämne den 15 September 1834, äfwen af Församlingen delades, wille dock de nu närwarande Ledamöterna icke frånträda denna sin nu yttrade åsigt, till följe hwaraf önskades, att frågan om Hamnrätt på Lysekihl måtte förfalla.

2:do.

Utwäljande af ny ordningsman. Förre ordningsmannen Snickaren Swen Wallin förklarade sig, enligt Församlingens önskan, nöjd att med detta sysslande fortfara, med wilkor, att för det honom derwid förorsakade besvär, af Strandens innevånare erhålla det lilla arfwode, som tillförene alltid warit vanligt, hwilket ansågs billigt, och således bifölls.

3:tio.

Den, till följe af Konungens Befallningshafvandes under den 21 sistlidne December utfärdade kungörelse, wäckta frågan om gemensam ansvarighet för Krono-utskyldernas årliga betalning; wid hwilken fråga Lysekihls församling helt och hållit förenade sig i det af Bro och Brastad Församlingar wid Sockenstämman den 10:de uti denna månad uti samma ämne afgifna yttrande, enligt hwilket församlingen icke kunde uti någon mån en så beskaffad ansvars skyldighet sig åtaga.

4:to

Tillsättandet af ny Kyrkewäktare i den aflidnes ställe. Såsom sökande härtill hade anmält sig arbetskarlarne Nils Petersson och Carl Hörman, af hwilka församlingen enhälligt förenade sig med Pastor att till Kyrkewäktare antaga den sednare, hwilken, i anseende till sin ålder och sina torftiga omständigheter wore i behof af den lilla med sysslan förenade inkomst, samt, i anseende till ett nyktert och oförwitligt upförande, förtjent af Församlingens hågkomst. Ringningen, som hittills blifwit bestrid af husegare i tour och ordning, önskade församlingen måtte hädanefter här, som på andra ställen, werkställas av Kyrkewäktaren, mot en liten särskild tillökning i dels lönewilkor; med anledning hwaraf den nu antagne Kyrkewäktaren Carl Hörman förklarade sig willig gå denna församlings billiga önskan till mötes, och sålunda äfwen öfwertaga ringningen, så snart den nu warande touren war genomgången.

Då ingenting vidare war att andraga, upplöstes Sockenstämman, med tillkännagifwande, att Protocollet komme att den 31 dennes justeras. Den med besluten missnöjde eger att beswär deröfver enligt Författningarne anföra.

Ut supra in fidem Carl A. Thudén.

Uppläst på allmen Socknestämman i Lysekihl kyrka den 31 Januarii 1836 och lemnadt utan anmärkning.

A.C. Rosander. Vice Comminister

Hans Nils Son Lycke. Pehr Ab[rahams]son Pig [Pik].

Uppläst från Predikstolen i Lysekihl den 14 Februarii 1836 af J. Sörman.

Hans J[öns]son Pihl. Bernt Olsson.”

(Sockenstämmoprotokoll i Lysekil genom Fritz Lüsich/PS)

Sammanfattning - Sockenstämman hålls i Lysekils kapellförsamling. Stämman påkallas av konungens befallningshavande i kungörelse från 21 december 1835 väckta frågan om kommunerna vill åtaga sig gemensam ansvarighet för kronoutskylderna. Sockenstämman svarar blankt nej.

I frågan om hamnrättens komplettering förklarar församlingen "dels att den icke ansåg en Hamnrätt här på Stranden af behovet påkallad, dels att svårighet mötte vid organiserande af en sådan, i anseende därtill, att de fleste af Strandens Innevånare som till ledamöter deruti kunde komma ifråga, större delen af året vore på sina sjöresor frånwarande". Stämмоordföranden, prosten Thudén, försöker påverka deltagarna men det har ingen verkan. Skepparna vidhåller sitt beslut. Som ordningsman i Lysekil kvarstår Sven Wallin.

Swensk Författnings-Samling.

(Uppläses från Predikstolen.)

Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse,
angående en Köpings anläggning wid Lysekihl inom Stångenäs
Härad af Götheborgs och Bohus Län;

Gifwen Stockholms Slott den 27 Februarii 1836.

Wi CARL JOHAN, med Guds Nåde, Sweriges, Norriges, Göthes och Wendes Konung, göra weterligt: att, sedan Wi sunnit godt i Näder tillåta, att wid Fiskeläget Lysekihl inom Stångenäs Härad af Götheborgs och Bohus Län, en af Stad oberoende Köping, under namn af Lysekihl, må anläggas, Wi, i afseende på berörde Köping, meddelat följande Nådiga stadganden och föreskrifter, nemligen:

1:o Att hwar och en wälfrejdad, till myndiga år kommen, Swensk man, eller utlänning af Kristen trosbekännelse, sedan han wunnit Swensk medborgare-rätt, må, efter sökt och wunnet tillstånd af Wär Befallningshafwande i Länet, i Köpingen sig bosätta och, utan twång af Corporationer, Skrän eller Gillen, af hwilken beskaffenhet som helst, derstädes idka handel eller handtwerk, äfvensom hwarje wälfrejdad, till myndig ålder kommen person, som dertill hos Wär bemälde Befallningshafwande sig anmäler, må förunnas rättighet att i Köpingen idka bryggeri, bageri och slagteri;

2:o Att alla slags fabriker och manufacturer må, efter hos Wårt och Rikets Commerce-Collegium gjord anmälan och dertill erhållet tillstånd, i Köpingen anläggas och drifwas;

3:o Att alla landtmanna-produkter, som ej äro skända eller för häfsan skadliga, så, med undantag af brännvin, wid försäljning hvaraf Brännvins-brännings-Förordningens allmänna föreskrifter skola tjena till esterrättelse, förutträs i Köpingen alla söknedagar i så små partier, som helst;

4:o Att antalet af wårdshus, spisqvarter och frogar i Köpingen bestämes af Vår Befallningshafwande i Länet, som jemwäl till idkande af dylik rörelse meddelar tillstånd; samt

5:o Att Vår bemälda Befallningshafwande äger, att, till ordningens handhafwande inom Köpingen, förordna en särskild med instruction försedd Ordningssman.

Det alle, som wederbör, hafwe sig hörsammeligen att esterrätta. Till yttermera wisso hafwe Wi detta med Egen hand underskrifwit och med Våra Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholms Slott den 27 Februarii 1836.

CARL JOHAN.

(L. S.)

C. D. SKOGMAN.

1836-02-27

Kommerskollegiums förslag för Lysekil framläggs i konselj.

Kommerskollegium får här se sig desavoerat.

”Med afseende fästas å ifrågawarande ords fördelaktiga läge ej mindre för idkande af sjöfart än för afsättning af kringliggande bördiga och folkrika landsbygds produkter” fann Kunglig Maj:t skäligt att med bifall till vad kommerskollegium i övrigt föreslagit i nåder **förunna Lysekil privilegier såsom en av stad oberoende köping** med rättighet för varje välfrejdad svenska man eller utlänning av kristen trosbekännelse, sedan han vunnit svenskt medborgarskap, att efter välstånd av länsstyrelsen bosätta sig i köpingen och där driva handel och hantverk utan tvång av korporationer, skrän eller gillen av vilken beskaffenhet som helst.

Därmed hade Mollén nått den första etappen i sina strävanden att göra Lysekil till handelsort. Tack vare ständernas uttalande hade han fått en stark position gentemot de centrala ämbetsverken och fått gehör och för sin sakligt sett starka argumentering. (SFF 1836 No. 7) (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 64) (LP 1993-07-21) (LP 1993-09-27)

När Lysekil den 27 februari 1836 förlänas köpingsrättighet innebär detta icke någon ändring i fråga om dess ställning till Lyse socken. Den förblir

fortfarande kapellförsamling och del av socknen. Köpingsrättigheten har sin betydelse framför allt om näringsrätten: man får rätt att idka handel, hantverk och annan näring, som eljest är förbehållen stad. Genom köpingsrätten blir Lysekil mera oberoende av Uddevalla och dess borgerskap än tidigare och mellersta Bohuskusten får ett nytt affärscentrum för både jordbrukets och fiskets produkter, vilket är ägnat att i högre grad främja utvecklingen i kusttrakterna och näringslivet där. [Anm: se även 1846 nedan.]

Köpingen sorterar visserligen under tullkammaren i Uddevalla, men detta är frånsett vissa uppgifter till länets städer, det enda som blir kvar av det gamla privilegieväsendet för Uddevalla i förhållande till Lysekil.

Sockenstyrelsen skall sålunda icke beröras av samhällets ändrade status. Utvecklingen kommer emellertid att länkas in i banor, som man icke kunnat förutse, detta i mycket beroende på den ofullständighet, varmed köpingsstyrelsen regleras i kungabrevet om köpingsrätten.

I köpingsbrevet (Svensk Författningssamling 1836, n:r 7) heter det härom i punkten 5:o endast att konungens befallningshavande ägde att "till ordningens handhavande inom köpingen förordna en serskild med instruktion försedd ordningsman". [Anm: Organiserandet av köpingens styrelse fördröjs dock in i början av år 1837.]

Icke heller i kungliga brevet den 27/2 1836 till landshövdingen i länet ges några närmare anvisningar i detta ämne.

Något som heller icke omnämns i kungabreven är köpingens område. Detta vållar särskilt under striden om skiftet av Lysekils jord, som började 1844, många meningsskiljaktigheter, vilka dock ofta bottnar i en allt för bokstavlig tolkning av författningstexten.

Den meningen stadgar sig dock ganska snart att köpingen och kapellförsamlingen är identiska till området och därmed också lika med jordeboksenheten, ¼ mantal Lysekil med Åkerbräckan, vilken fastighet i 60 lotter äges av ett antal samhällsmedborgare, som så småningom sammanfattas under benämningen Lysekils jordegare. (Granqvist, Lysekils kommun före fullmäktiges införande 1889, sid 67-68)

./